



УДК 378:37.091.59:37.03

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК НОВІТНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРА

*Жоголко А.В., студентка відділення з підготовки молодших спеціалістів
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
Науковий керівник – Распутня Л.П., заступник директора з гуманітарної освіти,
виховання та міжнародних зв'язків*

Студентське самоврядування розглядається як потужний фактор демократизації сучасних вищих навчальних закладів, що сприяє вихованню у майбутніх фахівців лідерських якостей, формуванню громадянської свідомості, активної життєвої позиції.

Студентське самоврядування, студентські інтереси, права та інтереси студентів, лідерські якості, національна еліта, вищий навчальний заклад.

Сьогодні відбувається активне утвердження демократичних засад у всіх секторах життєдіяльності українського суспільства, що впливає на розвиток і модернізацію суспільства, виявлення потенційних лідерів, формування та розвиток у них навичок управлінської та організаторської роботи - формування еліти нації. Визначальним резервом для реалізації соціально- економічних та духовних трансформацій в Україні є молодь, озброєна освітою європейського рівня та вихована на демократичних здобутках сучасної цивілізації.

Студентське самоврядування - невід'ємна складова громадянського суспільства і відіграє важливу роль у забезпеченні якості вищої освіти. Студентське самоврядування - це форма управління, за якої студентство має право самостійно вирішувати питання внутрішнього управління, або виборна установа, що здійснює таке управління; право студентства самостійно вирішувати питання внутрішнього управління, а також мати свої керівні органи. Це невід'ємна частина громадського самоврядування, що забезпечує захист прав і інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, та їхню участь в управлінні вищим навчальним закладом [1].

Серед не вирішеної раніше частини загальної проблеми є вивчення досвіду стану, кращих надбань студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України, дослідження ролі і місця студентського самоврядування у формуванні лідерських якостей, активної життєвої позиції майбутньої національної еліти держави. Останнє й стало метою даної статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність розбудови суверенної, демократичної, соціальної і правової держави [2, с.4] прямо пропорційно залежить від рівня громадянської зрілості та свідомості студентської молоді. Сучасна система освіти України повинна спрямовуватися на вирішення поставлених завдань, а саме: створити необхідні умови для самореалізації особистості студентів, формування у них організаторських навичок, лідерських якостей, відповідальності за результат своєї праці. Приклад вищих навчальних закладів засвідчує, що саме студентське самоврядування забезпечує розвиток творчої особистості, відповідального громадянина, висококваліфікованого фахівця. Відзначаючи вплив студентського самоврядування у вищих навчальних закладах провідних країн світу на виховання відповідальності молоді, його вважають невід'ємною частиною, важливим фактором діяльності вищого навчального закладу. Фахівці стверджують, що для того, щоб бути успішним в інформаційному, мінливому суспільстві, необхідно володіти такими лідерськими якостями як управління мисленням, почуттями, поведінкою, впливом на інших людей, умінням приймати виважені рішення тощо. Тобто студентське самоврядування розглядається потужним фактором демократизації сучасної вищої школи, що сприяє вихованню у студентів лідерських якостей, формуванню громадянської свідомості, активної життєвої позиції.

СЕКЦІЯ 3

«Гуманітарна складова становлення кваліфікаційних фахівців» «Освітні інновації та формування сприятливого соціального середовища»



У науковій літературі під самоврядуванням розуміють результат цілеспрямованих педагогічних зусиль для розвитку колективу, який сприяє формуванню громадянської позиції своїх членів шляхом залучення їх до управління справами навчального закладу та створення працездатних органів самоорганізації, наділених реальними правами й обов'язками [3,с.119].

Одним із принципів Болонського процесу є активна участь студентів як конструктивних партнерів в управлінні та визначенні змісту й якості освіти. Зокрема у документах Болонського процесу зазначено, що студенти повинні брати участь і впливати на організацію та зміст освіти в університетах та інших навчальних закладах, а студентство - повноправний партнер в управлінні вищою освітою.

Зазначимо, що у змінах до Закону України «Про вищу освіту» від 19.01.2010 р. значну увагу приділено організації та регламентації діяльності у вищих навчальних закладах органів громадського та студентського самоврядування. Документом передбачено розширення повноважень органів студентського самоврядування та окреслено джерела фінансування для власної діяльності. Визнається, що органи студентського самоврядування можуть мати різноманітні форми (сенат, парламент, старостат, студентська навчальна (наукова) частина, студентські деканати, ради тощо).

Отже, перед вищими навчальними закладами України стоїть завдання активізації зусиль задля розвитку студентського самоврядування. Лідери студентського самоврядування повинні бути готові забезпечити діяльність органів студентського самоврядування та спрямувати її на вдосконалення навчального процесу, підвищення його якості, забезпечення виховання духовності та культури студентів, зростання у студентської молоді соціальної активності.

Лідерство в студентському середовищі, як зазначає В.Решетило, може існувати у декількох формах: 1) мегалідерство - створення суспільних рухів серед молоді, активна взаємодія з існуючими рухами, партіями та суспільними організаціями; 2) макролідерство - створення певного самоорганізаційного студентського середовища на рівні вузу або факультету; 3) мікролідерство - вплив на створення ефективного середовища, певної атмосфери в групі, направленої на виникнення прагнень у студентів до кооперації, взаємодопомоги, спільного виконання поставлених завдань; 4) індивідуальне лідерство, яке виникає на основі так званого емоційного інтелекту, що включає в себе самосвідомість, самоконтроль, мотивацію, емпатію (вміння поставити себе на місце іншого) і соціалізацію (навички роботи з людьми) [3,с.119].

Разом з тим досвід дозволив виявити суперечності щодо зазначеної проблеми, а саме:

- між соціальним замовленням вищої школи на якісну підготовку майбутніх фахівців-лідерів і відсутністю належних умов, які б сприяли максимальному розкриттю внутрішнього потенціалу студентів;

- між теоретично розробленими питаннями лідерства та недостатнім їх упровадженням у практику вищої школи;

- між декларуванням ідей демократизації й гуманітаризації вищої освіти та недостатнім використанням доступного педагогічного інструментарію в процесі формування лідерських якостей майбутніх фахівців.

Визнано, щоб бути успішним, лідер повинен використовувати три типи управлінських навичок загального характеру: 1) навички аналізу - уміння зрозуміти кінцеву мету й можливі шляхи й досягнення; 2) навички встановлення відносин - уміння захоплювати й вести за собою людей; 3) навички керування процесом - уміння здійснити його практично[5,с. 17].

Ідеї розвитку студентського самоврядування пройшли певний шлях, їх реалізація була адекватною соціально-гуманітарному стандарту суспільства та підпорядковувалася загальним вимогам підготовки майбутнього фахівця. Нині студентському самоврядуванню відводиться провідна роль у вирішенні цілої низки завдань із соціалізації студентської молоді, формування в неї активної громадянської позиції, організаторських навичок і професійних компетенцій.



Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Перспективи розвитку аграрної вищої освіти України очима молодих науковців»

Завдання студентського самоврядування полягає у формуванні в студентів, які займають активну життєву позицію й прагнуть мати вплив на процеси, що відбуваються у сучаснім суспільстві, зазначених вище знань, умінь і навичок. Аналіз педагогічного досвіду дозволяє стверджувати, що групова робота сприяє формуванню умінь і якостей, необхідних для ефективної навчальної діяльності, а також формує комунікативні, психологічні, соціальні та етичні уміння. Для лідерів студентського самоврядування надзвичайно важливим є уміння приймати рішення. Колегіальне прийняття рішення передбачає уміння студентів брати участь у дискусії, а для педагога - грамотно організувати її.

Початковим фундаментом знань про студентське самоврядування може бути комплекс тренінгів, на яких розглядаються наступні питання: місія, бачення, цінності та стратегія організацій студентського самоврядування; організаційна структура та статут організацій студентського самоврядування; проблеми, що стоять перед організаціями студентського самоврядування і можливі шляхи їх вирішення; проектний менеджмент; фандрайзинг; формування команди й делегування обов'язків. Також необхідне включення тренінгів для особистісного росту з розглядом проблем лідерства, мотивації тощо. При цьому найбільш ефективним механізмом розвитку навичок бачаться Школи студентського самоврядування, що надають можливість уперше «відчути» і «програти» свою можливу роль в організації студентського самоврядування (наприклад, роль лідера, прес-секретаря, фінансового менеджера, організатора, адміністратора заходів і ін.) [6,с.97]. Також ефективним методом організації взаємодії лідерів студентського самоврядування є рольова гра. Її мета - надати можливість набутти діяльнісного досвіду, допомогти навчитися через досвід і почуття.

У даному процесі навчання своєрідних рис набуває роль педагога. Задачі, які виконуються ним у процесі виховання лідерських якостей у межах організації студентського самоврядування більше відповідають функціям консультанта. Основними завданнями педагогів (як консультантів) є: передача студентам організаторського досвіду; навчання їх організаторській майстерності; залучення студентів до самоуправлінської діяльності та надання їм необхідної допомоги.

Студентське самоврядування в університетах функціонує з метою забезпечення виконання студентами своїх обов'язків та захисту їхніх прав і сприяє гармонійному розвитку особистості студента, виявленню в нього організаційних здібностей та творчого потенціалу, формуванню високопрофесійних та організаторських навичок майбутнього спеціаліста народного господарства незалежної України. Органи студентського самоврядування створюються та функціонують на принципах демократичності, гуманізму, гласності і рівноправності всіх їх членів, формуючи гідного громадянина України на основі загальнолюдської моралі, національної культури, традицій та духовності українського народу. Мабуть, саме тому органи студентського самоврядування функціонують уже в багатьох вищих навчальних закладах України. їхня структура, форми, діяльність і механізм проведення виборів до них, завдання і повноваження в кожному університеті мають свої особливості. Починають активізувати свою роботу і клуби студентського самоврядування. Безумовно, все це сприяє позитивному формуванню майбутніх спеціалістів, їх морально-духовному вихованню. Але, на жаль, наразі спостерігається велика пасивність українських студентів у відношенні до заходів, які проводять вищі навчальні заклади та органи студентського самоврядування. Це, на мою думку, пов'язано з тим, що молодь не відчуває себе активним суб'єктом студентського життя, яке протікає в навчальних закладах. Причина - наявні майже в усіх ВНЗ України глибинні недоліки в питаннях студентського самоврядування. Як наслідок:

1. Вищі навчальні заклади не мають на сьогодні чіткої концепції щодо організації студентського самоврядування та виховної роботи із молоддю. Рішення органів студентського самоврядування мають дорадчий характер.

СЕКЦІЯ 3

«Гуманітарна складова становлення кваліфікаційних фахівців» «Освітні інновації та формування сприятливого соціального середовища»



2. Університети (інститути) не проводять загально-університетських семінарів із студентського самоврядування. Багато університетів не створюють позанавчальних груп для політичного виховання студентів. Це пов'язано із забороною політичної діяльності в стінах навчальних закладів та відсутністю у студентів зацікавленості такими питаннями, як політика, мораль, релігія, філософія тощо.

3. Комерційні ВНЗ України не мають ніяких структур, які повинні були б захищати права студентів, створювати умови для розвитку інституту самоврядування. Лише на папері, в декларативній формі оформлені заяви ректоратів приватних закладів про «життя та розвиток» студентських ініціатив і самоврядування. Головною проблемою розвитку студентського самоврядування в недержавних вищих навчальних закладах є їх бажання заробити і нічого більше. Будь-які вимоги студентів не сприймаються, а їхня боротьба за свої права утискується. ВНЗ переслідує свій інтерес - заробити гроші. Інтерес студентів як споживачів - у тому, щоб віддати гроші за якісні послуги. Гарні послуги коштують дорого, і далеко не всі за них можуть заплатити. «Молоді» ВНЗ не мають авторитету вправного «коваля кадрів», тому приваблюють низькою ціною, а за нею сховано малі витрати на якість послуг - організаційних, навчальних, виховних, побутових, розважальних. Не всі ще зрозуміли потребу в якісних кадрах, а тому й вищі навчальні заклади не намагаються готувати конкурентоспроможних спеціалістів, а їх керівники (власники) не усвідомлюють ролі й ефективності студентського самоврядування в розвитку навчально-виховного процесу, бо не бачать потреби в удосконаленні.

4. Для нині існуючих студентських профбюро факультетів та профкомів університетів важливе значення мають проблеми, пов'язані з їх внутрішнім життям. Це некомпетентність штату такого профбюро або профкому, незадоволення прохань і вимог студентів, недостатність фінансування студентських профорганізацій. Це, зрозуміло, викликає апатію в студентів, котрі насамкінець втрачають своє зацікавлення до участі в роботі з цими структурами [7, с.26-27].

Безпосередньо це позначається і на громадській активності студентів, яка в загальній мірі досить таки невтішна. Хоча кількість молоді, котра бере участь у виборах органів студентського самоврядування, щорічно збільшується (що, звісно, не може не свідчити на користь більшого усвідомлення можливості індивідуального впливу на ситуацію), все ж високим залишається рівень байдужості студентів до їх діяльності. Звернемося до цифр. Ось дані опитування Центру соціально-політичних досліджень «Європейський вимір»: на запитання «Як Ви оцінюєте діяльність студентського самоврядування у Вашому навчальному закладі?» 37% «бюджетників» та 42% «контрактників» відзначили, що органи студентського самоврядування на вирішення будь-яких актуальних питань студентського життя не впливають або що їм нічого не відомо про роботу таких органів у їхньому навчальному закладі; ще відповідно 33 і 22% відповіли, що через органи студентського самоврядування вирішуються тільки деякі актуальні питання студентського життя. Лише кожний сьомий респондент зазначив, що органи студентського самоврядування ефективно впливають на вирішення багатьох актуальних питань студентського життя [8, с.18].

Отже, студентське самоврядування - потужний фактор демократизації сучасної вищої школи, що сприяє вихованню в майбутніх фахівців лідерських якостей, формуванню громадянської свідомості, активної життєвої позиції. В освітньо-виховному середовищі вищої школи зарубіжжя та України студентські самоврядні організації є каталізаторами утвердження демократичних принципів і громадських інноваційних змін. У аспекті Болонського процесу студентське самоврядування розглядається як невід'ємний елемент освітньо-виховного середовища вищої школи [9].



Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Перспективи розвитку аграрної вищої освіти України очима молодих науковців»

Головна ж проблема сучасної України - це відсутність державомислячої національної еліти внаслідок причин, які сягають глибоко в українську історію ще періоду середньовіччя. Тому формування еліти на сучасному етапі неможливо без формування молодіжної еліти, яка власне і є основою майбутньої еліти нації. Натомість, формування еліти - це постійний процес зміни поколінь, який повинен проходити таким чином, аби якісно покращувати цю еліту з кожною такою зміною. І для цього процесу виховання еліти найбільш придатні вузи, в яких студенти мають набувати не тільки знання за спеціальністю, а й бути активними учасниками громадського життя вузу, студентського самоврядування. Краці повинні ставати лідерами студентської громади. Тому студентське самоврядування покликане виховувати саме майбутню еліту нації. Політики, громадські діячі, активісти студентського руху мають працювати над розвитком студентського самоврядування в Україні як суспільного явища найбільш значимого для українського студентства зокрема та української молоді і суспільства загалом.

Список використаних джерел

1. Кращенко Ю. Студентське самоврядування в освітньо-виховному середовищі вищої школи України та зарубіжжя [Електронний ресурс] / Ю. Кращенко. - Режим доступу : www.vsr-mon.org.ua/studlibrary/manage/1167-2009-12-04-16-48-58
2. Конституція України. Закони України «Про внесення змін до Конституції України». - К.: Велес, 2005. - 48 с.
3. Решетило В. Формування лідерських якостей студентів як відповідь на виклики сучасності / Сучасні аспекти виховання студентської молоді: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Харків: ХНАМГ, 19-20 березня 2009 р.
4. Закон України «Про вищу освіту» №2984-111, із змінами від 19.01.2010р.
5. Василевська Н.Є. Якості лідера, Сформованість поняття студентством / Сучасні аспекти виховання студентської молоді: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Харків: ХНАМГ, 19-20 березня 2009 р.
6. Нагаївська Д.Ю. Комплексний підхід до розвитку навичок студентського самоврядування / Сучасні аспекти виховання студентської молоді: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Харків: ХНАМГ, 19-20 березня 2009 р.
7. Казаченко Т. Студентське самоврядування - інструмент удосконалення навчально-виховного процесу // Студентське самоврядування в Україні. - К.: «Молодіжна Альтернатива», 2004.
8. Ванькович У. Український досвід студентського самоврядування : тенденції, проблеми // Студентське самоврядування в Україні. - К.: «Молодіжна Альтернатива», 2004. - С. 11-18.
9. Каюмова О. Участь органів студентського самоврядування та їх об'єднань у формуванні та реалізації освітньої та молодіжної політики / О. Каюмова, Т. Яцків, Я. Хауляк. - Львів: Юриспруденція, 2008. - 176 с.

Студенческое самоуправление рассматривается как влиятельный фактор демократизации современных высших учебных заведений, который способствует воспитанию у будущих специалистов лидерских качеств, формированию гражданского сознания, активной жизненной позиции.

Студенческое самоуправление, права и интересы студентов, лидерские качества, национальная элита, высшее учебное заведение.

Student self-government is regarded as an influential factor in the democratization of modern higher education, which promotes the education of leadership, civic consciousness-forming, active life position.

Student self-government, student rights and interests, leadership qualities, national elite, university.